

FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

Hvordan går det med folks økonomi i koronatider? Rapport nr. 2

Christian Poppe og Elaine Kempson

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

© Forbruksforskningsinstituttet SIFO
OsloMet – storbyuniversitetet
SIFO-Rapport 12 – 2020

Forbruksforskningsinstituttet SIFO
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggt. 26 – 7. etg.
Postboks 4 St. Olavs plass
0130 Oslo
www.oslomet.no/om/sifo

Forbruksforskningsinstituttet SIFO utgir:

- Rapporter – som er kvalitetssikret og godkjennes av SIFO ved direktør/forskningsledere
- Notater – som godkjennes av prosjektleder.

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporter lagt ut på Internett, er lagt ut kun for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

STORBYUNIVERSITETET
FORBRUKSFORSKNINGSINSTITUTTET SIFO

Tittel Hvordan går det med folks økonomi i koronatider? Rapport nr. 2	Antall sider 24	Dato 8.10.2020
Title	ISBN 978-82-7063-515-3	ISSN
Forfatter(e) Christian Poppe Elaine Kempson	Prosjektnummer 200661	Faglig ansvarlig sign.
Oppdragsgiver Forbruksforskningsinstituttet SIFO		
Sammendrag Denne rapporten omhandler resultater fra den andre spørreundersøkelsen i en serie av surveyer om effekter av koronakrisen for folks privatøkonomi. Analysene av juni-dataene gir et mer positivt bilde av den økonomiske tryggheten i befolkningen enn tilfellet var i april-målingen. Det er rimelig å knytte disse resultatene til tiltakene som er blitt iverksatt for å dempe konsekvensene av koronakrisen. De har generelt hatt gunstige effekter og åpenbart bremset omfanget av negative økonomiske konsekvenser for husholdene. Dette viser hvor viktig det er med en velferdsstat. Men tiltakene har neppe virket like godt for alle. Koronakrisen er ikke over. Resultatene bærer da heller ikke preg av at vi står overfor noe klart vendepunkt. Mange hushold er fortsatt rammet av permittering og arbeidsløshet, og utsiktene for flere næringer er foruroligende. I datamaterialet ser vi da også noen underliggende prosesser og konturene av langtidseffekter for utsatte grupper. Dette dreier seg særlig arbeidstakere som før krisen hadde usikre arbeidskontrakter, og de som er blitt sittende uten jobb over lengre tid og som kanskje har vanskeligere for å komme tilbake til arbeidslivet enn de som klarte det i mai/juni, fordi næringen de jobber i sliter ekstra tungt eller fordi de mangler kvalifikasjonene som skal til for å komme over i andre bransjer. Dessuten ser vi mange hushold som tydelig sliter med økonomien i form av gjelds- og betalingsproblemer, oppbygging av kredittkortgjeld og behov for å låne penger til mat og andre nødvendige utgifter. Dette er skader som kan være vanskelige å rette opp, selv om forholdene blir lettere i tiden som kommer.		
Summary This report deals with results from the second survey in a series of surveys on the effects of the corona crisis on people's personal finances. The analyses of the June data provide a more positive picture of the financial well-being of the population than was the case in the April survey. It is reasonable to link these results to the measures that have been implemented to mitigate the consequences of the corona crisis. They have generally had beneficial effects and obviously slowed down the extent of negative financial consequences for households. It shows how important it is to have a welfare state. But the measures have hardly worked equally well for everyone. The corona crisis is not over. Many households are still affected by redundancy and unemployment, and the outlook for many industries is worrying. The analyses disclose contours of long-term effects for vulnerable groups. This applies in particular to workers who before the crisis had precarious employment contracts, and those who have been out of work for a long time and who may have more difficulty returning to work than those who managed it in May / June — some simply because the industry they work in is struggling, others because they lack the qualifications needed to move on to other sectors. In addition, many households are clearly struggling with debt- and payment problems, the build-up of credit card debt and the need to borrow money for food and other necessary expenses. These are injuries that can be difficult to repair, even if conditions become easier in the future.		
Stikkord Hushold, privatøkonomi, korona-krise		
Keywords Households, household finances, Corona crisis		

Forord

Denne rapporten redegjør for resultatene fra den andre spørreundersøkelsen i en serie av surveyer om effekter av koronakrisen for folks privatøkonomi. Tilsvarende undersøkelser gjennomføres også i Storbritannia. Vi takker Kantar/Gallup for godt samarbeid og rask gjennomføring.

Forsker Lisbet Berg (SIFO) har kvalitetssikret rapporten.

Oslo, september 2020

Forbruksforskningsinstituttet SIFO

OsloMet – Storbyuniversitetet

Innhold

Forord.....	2
Innhold.....	3
Hovedfunn.....	4
1. Innledning.....	7
2. Endringer i jobb-tilknytning i koronaperioden.....	8
2.1 Husholdstyper.....	9
3. Økonomiske konsekvenser av koronakrisen.....	10
3.1 Inntektsnedgang i juni.....	10
3.2 Inntektsnedgang som følge av koronakrisen.....	11
3.3 Betalingsproblemer.....	12
3.4 Kontaktet Nav.....	14
4. Økonomisk trygghet i juni.....	16
4.1 De som er i problemgruppen.....	17
4.2 De utsatte.....	18
4.3 Utviklingen i forhold til april-målingen.....	19
5. Økonomisk trygghet neste tre måneder.....	21
5.1 Sannsynlighet for økonomisk trygghet neste tre måneder.....	22
Om korona-surveyene.....	24
Vedlegg. Tabeller.....	25

Hovedfunn

Analysene av juni-dataene gir et mer positivt bilde av den økonomiske tryggheten i befolkningen enn tilfellet var i april-målingen. Det er rimelig å knytte disse resultatene til tiltakene som er blitt iverksatt for å dempe konsekvensene av koronakrisen. De har generelt hatt gunstige effekter og åpenbart bremsset omfanget av negative økonomiske konsekvenser for husholdene. Særlig styrkingen av permitteringsordningen og målrettede tiltak overfor utsatte næringer for å hindre arbeidsløshet har vært viktige i så måte. Det har også vært helt avgjørende at disse tiltakene har kommet tidlig, og at staten har vist handlekraft på måter som vi ikke har sett i tidligere kriser.

Når det er sagt, har tiltakene neppe virket like godt for alle. Koronakrisen er ikke over. Resultatene bærer da heller ikke preg av at vi står overfor noe klart vendepunkt. Mange hushold er fortsatt rammet av permittering og arbeidsløshet, og utsiktene for flere næringer er foruroligende. Etter sommeren har det kommet nærmest ukentlige varsler om permitteringer og oppsigelser. AKU-tallene for august viser da også at arbeidsløsheten er på vei opp. Dessuten venter inkassobransjen en bølge av konkurser i månedene som kommer. Slik sett illustrerer analysene i denne rapporten grunnlaget og utgangspunktet for utviklingen utover høsten.

I datamaterialet ser vi konturene av langtidseffekter for utsatte grupper. Dette dreier seg særlig arbeidstakere som før krisen hadde usikre arbeidskontrakter — dvs. de som jobbet som freelance, hadde åpne eller midlertidige arbeidskontrakter, eller jobbet gjennom bemanningsbyråer, åpne nettsider eller via leverandører av delingstjenester. Det gjelder også selvstendig næringsdrivende og lønnsinntakere som antakelig har vanskeligere for å komme ut av uføret enn de som klarte det i mai/juni — bl.a. fordi næringen de arbeider i sliter ekstra tungt eller fordi de mangler kvalifikasjonene som skal til for å komme over i andre jobber. Dessuten ser vi mange hushold som tydelig sliter med økonomien i form av gjelds- og betalingsproblemer, oppbygging av kredittkortgjeld og behov for å låne penger til mat og andre nødvendige utgifter. Dette er skader som kan være vanskelige å rette opp, selv om forholdene blir lettere i tiden som kommer.

Hovedfunnene i denne rapporten kan punktvis oppsummeres som følger:

Koronakrisen april—juni:

- Mens 25 prosent av alle hushold på et eller annet tidspunkt er blitt rammet av koronakrisen, har nesten en tredjedel av de rammede kommet tilbake i jobb igjen i juni. Det betyr at 18 prosent av husholdene — dvs. rundt 430.000 hushold — fortsatt er rammet gjennom permitteringer, arbeidsløshet og/eller tapte inntekter fra egen næringsvirksomhet.
- Mange mangler nå en økonomisk buffer. Ca. 360.000 hushold (15 prosent) har ingen sparepenger ved utgangen av juni, opp fra 9 prosent i mai.
- Stadig flere kontakter Nav i forbindelse med sine økonomiske problemer.

Inntektstap pga. koronakrisen

- 15 prosent av alle hushold (rundt 360.000) har lavere inntekter i juni enn før koronakrisen som følge av tapte næringsinntekter, oppsigelser eller permitteringer.
- Andelen hushold med tapte inntekter pga. koronakrisen har økt fra 12 til 15 prosent i perioden mars/april — juni.

- Inntektsnedgangen har særlig rammet lavinntektsgrupper, folk med usikre arbeidskontrakter, selvstendig næringsdrivende, folk med yrkesutdanning og ansatte i privat sektor.

Gjelds- og betalingsproblemer

- Rundt 260.000 hushold (11 prosent) har betalingsproblemer knyttet til minst én regningstype/låneforpliktelse.
- Sannsynligheten for gjelds- og betalingsproblemer er klart høyere blant de som er blitt rammet av koronakrisen i form av permittering, arbeidsløshet og tapte næringsinntekter.
- Sannsynligheten er gjennomgående høyere for arbeidsløse/næringsdrivende.
- Gjelds- og betalingsproblemer er dessuten særlig utbredt blant de som har måttet låne til mat og andre nødvendige utgifter siste fire uker.
- Gjelds- og betalingsproblemer er dessuten også sterkt knyttet til de som har opparbeidet seg kredittkortgjeld, brukt sparepenger for å få endene til å møtes, eller ikke har hatt noen sparepenger å falle tilbake på i juni.
- Hushold med barn har høyere sannsynlighet for betalingsproblemer enn andre.

Økonomisk trygghet

- 65 prosent av norske hushold er økonomisk trygge og viser få tegn til økonomiske problemer.
- 26 prosent av husholdene — 624.000 hushold — er i en utsatt økonomisk situasjon.
- Nesten én av ti hushold (9 prosent eller i overkant av 200.000 hushold) har til dels store økonomiske problemer.
- Sammenlignet med tidlig i april, er andelen økonomisk utsatte hushold redusert, mens andelen trygge viser økende tendens. Dette tyder på at velferdsstatens tiltak mot koronakrisen har virket. Andelen hushold med økonomiske problemer er imidlertid like stor juni som i april.

Problemgruppen

- Seks av ti hushold har mistet en eller flere inntektskilder under korona-krisen (mars—juni).
- Nesten halvparten har tapt inntekter siden mars, 18 prosent med så mye som en tredjedel.
- En femtedel har opplevd at inntektssituasjonen har blitt verre utover i korona-perioden.
- I juni har 44% brukt sparepenger for å få endene til å møtes, mens 38 prosent ikke hadde slike midler å trekke på.
- Bare tre prosent sier de håndterer regninger og låneforpliktelser uten vanskelighet.
- Nesten seks av ti hushold i denne gruppen har brukt kredittkort, overtrukket kontoen eller lånt penger på andre måter for å få endene til å møtes i juni.
- 65 prosent har mislighold minst én regning eller låneforpliktelse. 11 prosent sier de ligger etter med husleie/fellesutgifter, 38 prosent har problemer knyttet til andre regninger, og 31 prosent misligholder forbrukslån/billån. 75 prosent bygger opp kortgjeld på ett eller flere kredittkort. 27 prosent har ikke engang betalt inn minimum på minst ett kredittkort.
- Andelen som misligholder forbrukslån/billån øker i problemgruppen.
- Én av tre hushold i denne gruppen har kontaktet Nav om den økonomiske situasjonen.
- Halvparten er utrygge på den økonomiske situasjonen neste tre måneder.
- Den økonomiske bæreevnen framover er kritisk i problemgruppen. 59 prosent står nå uten sparepenger.

De utsatte

- Disse husholdene ligger bedre an på alle parameterne sammenlignet med problemgruppen.
- 35 prosent av de utsatte husholdene blitt rammet av permittering, arbeidsløshet eller tap i forbindelse med næringsvirksomhet i løpet av koronakrisen. Men bare 10 prosent er blitt påført inntektstap på en tredjedel eller mer.
- Likevel har 16% i denne gruppen betalingsproblemer knyttet til minst én regning eller låneforpliktelse.
- 16 prosent har ikke hatt sparepenger å bruke i juni for å få endene til å møtes.
- 16 prosent har brukt kredittkort, overtrukket kontoen eller lånt penger på andre måter for å få endene til å møtes i juni.
- 40 prosent av de utsatte husholdene bygger opp kortgjeld på minst ett kredittkort.
- 16 prosent i denne gruppen er rammet av koronakrisen i egenskap av å være freelance/selvstendig næringsdrivende uten å være kvalifisert for noen av støtteordningene.
- 12 prosent er utrygge på den økonomiske situasjonen neste tre måneder.
- Den økonomiske bæreevnen er kritisk for 26 prosent av de utsatte husholdene som ikke har oppsparte midler å trekke på i tiden framover.

Økonomisk trygghet neste tre månedene

- Det flere hushold i juni som har trygge eller tryggere framtidsutsikter ved utgangen av juni sammenlignet med tidlig i april. Det er da også en økt andel som mener at man vil kunne overholde sine økonomiske forpliktelser uten vanskelighet de neste tre månedene.
- Økonomisk trygghet for framtiden øker med inntekt og alder.
- På den annen side mener fortsatt 3 prosent (72.000 hushold) at det vil bli vanskeligere å betale regninger og overholde gjeldsforpliktelser de neste tre månedene.
- Videre er ni prosent (216.000 hushold) utrygge på den økonomiske situasjonen de neste tre månedene. Dette er likevel en nedgang fra 12 prosent i april.
- 11 prosent av husholdene (264.000 hushold) mener dessuten det er sannsynlig at de vil bli permittert, arbeidsløs eller tape inntekter fra egen næringsvirksomhet neste tre månedene.
- 19 prosent av de usikre husholdene skårer så lavt på indeksen for økonomisk trygghet i framtiden at de i løpet av den perioden vil kunne befinne seg i kategorien '*har problemer*' hvis de verste antakelser slår til — altså en mulig utvikling inn i det laveste trygghetsnivået. Dette er fem prosent eller 120.000 av alle hushold.
- Trygghet for framtiden er klart lavere blant de som er blitt rammet av koronakrisen gjennom permitteringer, arbeidsløshet og tapte inntekter fra egen næringsvirksomhet, og da særlig blant arbeidsløse og selvstendig næringsdrivende med lavere inntekter i juni enn før krisen rammet.
- Trygghet for framtiden er også klart lavere blant de som ikke har sparepenger, de som bygger kredittkortgjeld og de som har måttet låne penger til mat og andre nødvendige utgifter.

1. Innledning

Den 12 mars 2020 ble Norge stengt ned. Dette ga seg umiddelbart utslag i stengte bedrifter, oppsigelser og permitteringer. Ved utgangen av mars var over 400.000 personer registrert som arbeidssøkere hos Nav: 301.000 helt ledige, 13.000 på tiltak og 97.000 delvis ledige.¹ Sammenlignet med februar var dette en økning i antall helt ledige på 360 prosent. Veksten var særlig stor i de to første ukene etter nedstengingen. Dette var situasjonen da vi gjennomførte den første korona-surveyen i første uke av april. I siste halvdel av mai begynte Norge en forsiktig gjenåpning. Midt i juni, hadde antall arbeidssøkere hos Nav falt til 172.480, hvorav 105.461 ble regnet som delvis ledige/permitterte. AKU-tallene viser den samme, gunstige utviklingen. Mens antall helt ledige lå på 110.000 og antall permitterte var på 166.567 i april, var de tilsvarende tallene ved utgangen av juni henholdsvis 138.000 og 50.179.²

Begge kilder peker i retning av at noe i underkant av 200.000 personer var helt eller delvis ledige da den foreliggende surveyen gikk i felt i siste halvdel av juni. De helt ledige utgjorde da 5.2 prosent av arbeidsstyrken, noe som er rundt to prosent høyere enn nivået før koronakrisen satte inn (AKU).³ I tillegg kommer selvstendig næringsdrivende og andre som på det tidspunktet fortsatt var rammet av sviktende inntektsgrunnlag og drift under svært unormale og vanskelige forhold.

På den annen side er koronakrisen en omfordelingsmekanisme som styrker økonomien til mange som går klar av permittering, arbeidsløshet og problemer med egen næringsvirksomhet. Låntakerne har f.eks. fått etterkrigstidens laveste renter, reiseforbud har frigjort penger til oppussing av bolig og andre formål, reiseutgifter til og fra jobb er redusert, og det er blitt mer tid til den nærmeste familien. Forbruket er også endret til å pleie nære relasjoner, feriere i norsk natur og kjøpe ting man under normale forhold ikke hadde rede penger til.

Denne rapporten er den andre studien av korona-krisens konsekvenser for folks privatøkonomi. Analysene baseres på landsomfattende, representative spørreundersøkelser. Surveyen gikk i felt i siste halvdel av juni, og er langt på vei sammenlignbar med dataene fra den første runden i april. Men den siste spørreundersøkelsen har naturligvis en del tilleggsspørsmål for å dekke opp de mer langsiktige konsekvensene av koronakrisen.

I forhold til den første rapporten, som satte søkelys på de tidligste effektene av koronakrisen og dens innvirkning på folks økonomiske trygghet, er den foreliggende studien tematisk noe bredere. Vi skal fortsatt se på husholdenes økonomiske trygghet, og trekke sammenligninger tilbake til den første rapporten. Hovedfokuset i denne rapporten er likevel økonomiske konsekvenser av koronakrisen for husholdene, herunder inntektsnedgang og betalingsproblemer. Til slutt ser vi på hvilken betydning ulike forhold har for den økonomiske tryggheten de neste tre månedene.

¹ <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/nyheter/mer-enn-400-000-registrert-som-arbeidssokere-hos-nav>

² <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/fortsatt-hoy-arbeidsledighet>

³ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/akumnd/maaned>

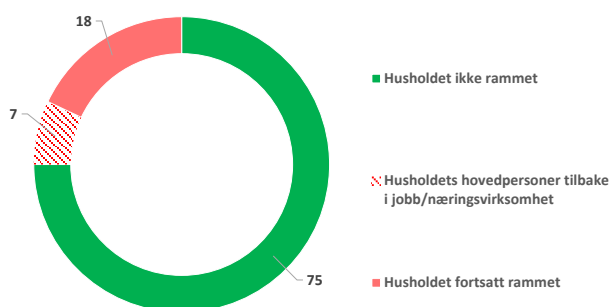
2. Endringer i jobb-tilknytning i koronaperioden

Koronakrisen slo nærmest umiddelbart inn i husholdenes økonomi i siste halvdel av mars i form av permitteringer, oppsigelser og begrensninger på egen næringsdrift. Mens stadig større deler av befolkningen ble rammet av innstrammingene utover i april, har statlige tiltak i kombinasjon med en delvis retur til normale tilstander ført til at mange også kom tilbake i jobb i løpet av mai og juni.

Vårt datamateriale er dessverre ikke detaljert nok til at vi kan følge mobilitet inn og ut av problemsituasjonen på husholdsnivå fra uke til uke eller måned til måned. Vi kan derfor heller ikke si noe om hvor lenge husholdene har vært økonomisk rammet av krisen, og hvor viktig denne tidsfaktoren er for mulighetene til å hente seg inn og komme i balanse igjen. Vi kan imidlertid foreta en «brutto-opptelling» basert på en kombinasjon av spørsmål om noen i husholdet har blitt permittert/arbeidsløs/tapt næringsinntekt og hvorvidt en selv og/eller en eventuell partner har kommet tilbake i arbeid igjen i juni.

Figur 2-1 viser at mens 75 prosent av husholdene har styrt klar av krisen, er 25 prosent rammet av korona ved at én eller begge hovedpersonene ble permitterte, arbeidsløse eller mistet inntekt fra egen næring (tabell 1 i vedlegget). Dette er en oppgang fra 22 prosent i aprilmålingen, men forskjellen er ikke statistisk signifikant.⁴ Krisen slo m.a.o. inn som et umiddelbart sjokk i slutten av mars. Siden da har problemomfanget bare endret seg svakt. Tiltakene mot krisen har slik sett hatt en gunstig makro-effekt.

Figur 2-1 Endringer i tilknytningen til inntektsgivende arbeid under koronakrisen. Juni 2020. Hushold. Vektet. N=1190

De røde feltene i figuren deler de 25 prosentene som nå er rammet inn i to kategorier. For det første ser vi at sju prosent er hushold hvor hovedpersonen(e) er tilbake i jobb igjen i juni. Kombinasjonen av statlige tiltak og en styrt utvikling i retning av normale forhold har m.a.o. tilbakeført i underkant av 170.000 hushold til inntektsgivende arbeid. De resterende 18 prosentene — rundt 430.000 hushold — er imidlertid enheter som fortsatt rammet ved at én eller eventuelt begge hovedpersonene fortsatt står uten arbeid eller sliter med å komme i gang med egen næringsvirksomhet.

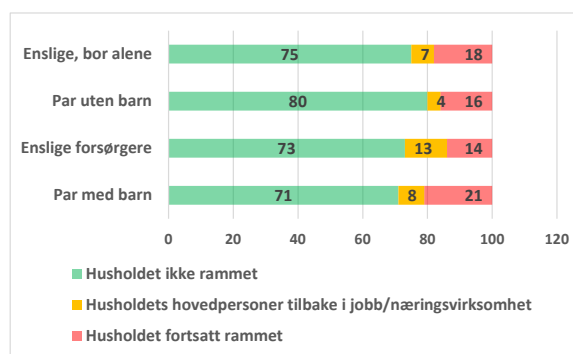
Sammenlignet med antall helt arbeidsledige og permitterte, som ved utgangen av juni var 188.179 personer (AKU), kan dette virke noe høyt. Våre tall er imidlertid på husholdsnivå og inkluderer ikke bare helt ledige/permitterte, men også deltids-varianter og folk i egen næring som ikke har kommet i gang igjen.

⁴ Utvalgene i de to surveyene er på rundt 1.200 hver. Dette kan være for lite til at vi kan fange opp en reell vekst i andelen rammede hushold. Men uansett ser en eventuell brutto-vekst ut til å ha vært beskjeden.

2.1 Husholdstyper

Utover i rapporten skal vi gå i dybden på hva som kjennetegner hushold som enten har vært, eller fortsatt er rammet av koronakrisen, og hva som preger deres økonomiske situasjon. I dette avsnittet begynner vi med å se på hvordan koronakrisen har slått inn i fire husholdstyper.: enslige med og uten hjemmeboende barn, og par med og uten hjemmeboende barn. Figur 2-2 viser at effekten varierer mellom dem, og at en noe større andel av barnefamiliene er blitt rammet av permitteringer, arbeidsløshet og tapte inntekter fra egen næring. Mens dette er tilfellet for til sammen 29 prosent av par med barn og 27 prosent av de enslige forsørgerne, er de tilsvarende andelenene for enslige og par uten barn henholdsvis 25 og 20 prosent. Under ellers like forhold er det er grunn til å tro at barnefamilier har større utfordringer med å få økonomien til å gå rundt enn hushold hvor én eller to voksne bare har seg selv å tenke på. Dette kommer vi mer tilbake til i neste kapittel.

Figur 2-2 Endringer i tilknytningen til inntektsgivende arbeid under koronakrisen i ulike husholdstyper. Juni 2020. Hushold. Vektet. N=1180. ¹

¹ $p < .05$ (chisq.)

Videre skiller figur 2-2 mellom hushold som er blitt rammet av koronakrisen, men som nå er tilbake i jobb igjen, og enheter som i juni står uten inntektsgivende arbeid. Vi ser at par med barn har den største andelen hushold som fortsatt er rammet (21 prosent). På den annen side viser figuren at noe større andeler av barnefamiliene har kommet tilbake i jobb/egen næringsvirksomhet igjen (de gule feltene i diagrammet). Dette gjelder for henholdsvis 13 prosent av de enslige forsørgerne og åtte prosent av par med barn.

I utgangspunktet er det å komme tilbake i jobb et stort pluss siden husholdet nå får lønnsinntekter. Men det er viktig å understreke at det å ha vært uten jobb, selv i en kort periode, destabiliserer balansen i husholdsøkonomien. Det kan ta tid å komme økonomisk på fote igjen. Og er det ikke sikkert at alle har fått den samme jobben tilbake eller oppnådd samme inntektsnivå som man hadde før krisen satte inn. Dessuten handler ikke økonomiske utfordringer bare om økonomiske ressurser, men også om faktorer som antall hovedpersoner i husholdet og tidspress i hverdagen. Det er m.a.o. ikke sikkert at gruppen av enslige forsørgerne står sterkere enn par med barn, selv om nesten halvparten av dem som ble rammet av koronakrisen nå er tilbake i jobb og bare 14 mot 21 prosent står helt uten inntektsgivende arbeid. Dette kommer vi også mer tilbake til etter hvert.

3. Økonomiske konsekvenser av koronakrisen

Koronakrisen er ikke en «vanlig» økonomisk krise som systematisk rammer enkelte næringer eller grupper i befolkningen. Isteden står vi overfor en situasjon hvor behovet for å beskytte folks helse har utløst en serie med statlige tiltak som har rammet hele økonomien i alle deler av landet. Selv om dette betyr at alle kan rammes, har det likevel rammet noen næringer tyngre enn andre, og da særlig tjenesteytende næringer som forutsetter ansamlinger av større grupper mennesker. I tillegg har oljeprisene falt og vist varierende tendenser siden mars — dels pga. næringsspesifikke forhold og dels som et resultat av at koronakrisen forsterket problemene i næringen gjennom redusert etterspørsel. Dette har gitt oljeindustrien og leverandørindustrien særlige utfordringer i perioden vi ser på her.

For husholdene som rammes økonomisk av denne utviklingen, er inntektsnedgang essensen av koronakrisen. Når inntektene faller — og særlig hvis de reduseres med så mye som en tredjedel eller mer — settes familiens evne til å håndtere løpende utgifter og forsvare sine investeringer i spill. Mange norske hushold har høye lån og små buffere å gå på. Derfor kan også mindre inntektsreduksjoner være kritiske og på sikt gi skader som det vil ta lang tid å reparere.

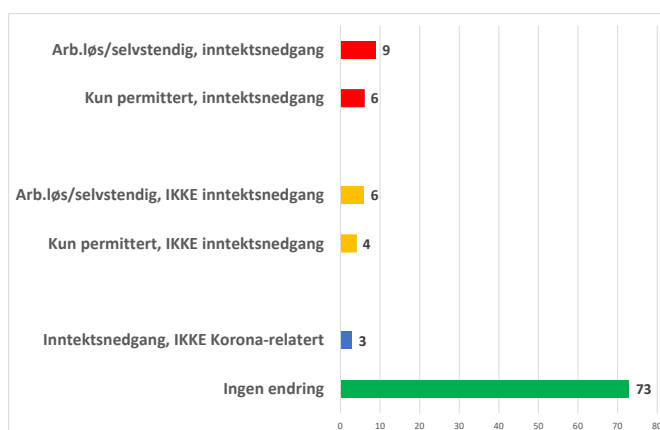
Dette kapitlet setter søkelys på nettopp inntektssjokk som mekanisme i husholdenes økonomiske trykknivå.

3.1 Inntektsnedgang i juni

Figur 3-1 gir et samlet bilde av inntektsendringer i husholdene i koronaperioden: nåværende situasjon sammenlignet med februar 2020. Som vi ser har 73 prosent ikke hatt noen inntektsmessige konsekvenser i perioden, verken av korona eller andre forhold som f.eks. sykdom, ulykke, overgang til pensjon eller bortfall av partner. På den annen side kan slike forhold nettopp være blant årsakene til at tre prosent har fått inntektene redusert uten at dette er koronarelatert. Datamaterialet antyder at mens omtrent en tredjedel av dem er heltidsansatte, er de øvrige hushold med alderspensjonister, hovedpersoner under utdanning, eller med inntekter fra ulike trygdeytelser (unntatt ledighetstrygd). Det er også en overvekt av yrkesutdannede og lavutdannede i denne gruppen.

Når det gjelder koronaeffekter, viser figur 3-1 at til sammen ti prosent av husholdene har hovedpersoner som pga. krisen er blitt permitterte, arbeidsløse eller rammet i egenskap av å være selvstendig næringsdrivende eller freelance, men uten at de samtidig rapporterer

Figur 3-1 Endring i husholdets månedsinntekt sammenlignet med inntektene før koronakrisen, etter jobb-tilknytning. Hushold. Vektet. Juni 2020. Prosent. N=1186.

om reduksjoner i husholdsinntekten sammenlignet med inntektene før krisen rammet. Dette er forståelig for permitterte, som jo får full lønn en periode, men kanskje mindre opplagt for arbeidsløse og folk i egen næringsvirksomhet. Underlagsmaterialet viser imidlertid at to tredjedeler i denne gruppen helt eller er delvis tilbake i jobb i juni, etter å ha blitt rammet i april/mai. For disse har inntekten i juni kommet tilbake på normalt nivå etter en problematisk periode tidligere på våren. En annen forklaring har sammenheng med at inntekten er målt på husholdsnivå. Noen av disse husholdene har sannsynligvis kunnet kompensere for inntektstapet gjennom alternativ eller økt aktivitet i egen eller partnerens næringsvirksomhet.

Til slutt i figur 3-1 ser vi at til sammen 15 prosent av husholdene har lavere inntekter i juni enn før krisen som følge av tapte næringsinntekter, oppsigelser eller permitteringer – opp fra 12 prosent i aprilmålingen.⁵ Vi ser at nesten én tredjedel er enheter som kun har opplevd permittering — altså hushold som ikke også har hovedpersoner som er blitt oppsagt eller har mistet næringsinntekter. Inntektstapet kan skyldes flere forhold. F.eks. går langvarig permitterte etter hvert over på dagpenger fra Nav. Videre kan det ikke utelukkes at noen fortsatt ventet på utbetalinger i juni og altså ikke hadde mottatt lønnsstøtten fra staten gjennom arbeidsgiver. En del permitterte kan også ha blitt tatt inn i jobben igjen i perioder eller på deltid, og dermed fått lavere lønnsutbetalinger enn normalt. Dessuten kan man i enkelte bedrifter ha avtalt kollektiv lønnsreduksjon i forkant av permitteringen i et forsøk på å bevare arbeidsplassen og ha en jobb å komme tilbake til når koronakrisen en gang tar slutt.

Det er disse gruppene som for tiden betaler prisen for nedstengingen. I det følgende skal vi se nærmere på den økonomiske situasjonen de befinner seg i.

3.2 Inntektsnedgang som følge av koronakrisen

Hvis vi først ser på hva som kjennetegner de 15 prosentene av hushold som er blitt påført inntektsreduksjoner pga. korona (tabell 3.1), viser analysene at alder er en viktig faktor: hushold med yngre hovedpersoner rammes i større grad enn de eldre. Videre er selvstendig næringsdrivende og hushold med usikre arbeidskontrakter mer utsatt for inntektsnedgang enn andre. Analysen tyder på at alder og arbeidsmarkedstilknytning er de viktigste forklaringsvariablene i modellen. Se tabell 7 i vedlegget for detaljer.

Videre ser vi i tabell 3.1 at fagutdannede er blitt rammet mer enn folk med høyere

Tabell 3.1 Kjennetegn ved de som har fått reduserte inntekter pga. korona. Hushold. Vektet. Juni 2020. Logistisk regresjon. N=1138. For detaljer, se vedleggets tabell 7.¹

Variabel	Effekt +/-	Sig
Alder	-	***
Husholdsinntekt i februar	-	
Usikre arbeidskontrakter ²	+	***
Selvstendig næringsdrivende	+	***
Grunnskole	+	
Videregående allmennfaglig	+	
Videregående Yrkesfaglig	+	
Yrkesrettet fagskole etter videregående.	+	*
Privat sektor	+	***

¹ * p<.05. ** p<.01. *** p<.001. z-test. I større modeller har vi også kontrollert for husholdstyper, men fant ingen statistisk signifikante sammenhenger med inntektstap.
² Eget firma for fakturering av arbeid/freelance, åpne arbeidskontrakter, arbeid gjennom bemanningsbyråer, arbeid gjennom åpne nettsider, arbeid via leverandør av delingstjenester.

⁵ p<.05 (chisq).

utdanning. Og ikke uventet har hushold med inntekter fra privat sektor vært mer utsatt for inntektsreduksjoner enn de som jobber i offentlig sektor.

I større modeller har vi kontrollert disse kjennetegnene for husholdsinntekt før krisen satte inn. Men dette hadde ikke har en statistisk signifikant effekt på sannsynligheten for lavere inntekter i påfølgende «korona-måneder». Slik sett har koronakrisen hatt bred effekt uavhengig av inntektsnivå. I tillegg har vi også trukket inn familietyper og antall forsørgere i husholdet som mulige kjennetegn, men heller ikke dette var signifikant. Derimot skal det nevnes at det fins regionale forskjeller, men at disse er forårsaket av næringslivsstrukturen i områdene. Det er m.a.o. egenskapene som selvstendig næringsdrivende, freelance og andre typer av usikre arbeidskontrakter som har betydning, og ikke regionene som sådan.

Inntektsreduksjoner kan være store eller mer beskjedne, avhengig av type tilknytning til arbeidsmarkedet og — der hvor det er to hovedpersoner med inntekt — kombinasjoner av slik tilknytning. Grovt sagt vil et hushold hvor hovedpersonen(e) blir oppsagt eller som først blir permittert og deretter mister jobben, fort få redusert inntekten med en tredjedel. Selvstendig næringsdrivende vil også kunne bli påført betydelige inntektstap «over natten» som følge av nedstenging og endring i befolkningens forbruksmønstre. Analysen i tabell 3.2 viser da også at det nettopp er de langvarig permitterte, arbeidsløse og de som har egen næringsvirksomhet som opplever inntektstap på en tredjedel av normal-inntekten eller mer.

Tabell 3.2 Alder og arbeidstilknytning for de som har fått redusert inntektene med mer enn en tredjedel. Hushold. Vektet. Juni 2020. Logistisk regresjon. N=1190. For detaljer, se vedleggets tabell 8. ¹

Variabel	Effekt +/-	Sig
Alder	-	∩
Usikre arbeidskontrakter ²	-	*
Kun permittert, inntektsnedgang	+	***
Arb.løs/selvst, inntektsnedgang	+	***

¹ ∩ p<.10. * p<.05. ** p<.01. *** p<.001. Z-test.

² Eget firma for fakturering av arbeid/freelance, åpne arbeidskontrakter, arbeid gjennom bemanningsbyråer, arbeid gjennom åpne nettsider, arbeid via leverandør av delingstjenester.

Dessuten er det en tendens til at yngre i større grad rammes av inntektstap av en slik størrelsesorden. Det omvendte gjelder — og kanskje noe overraskende — de med usikre arbeidskontrakter. Noe av forklaringen kan være at dette er, kontraktsmessig sett, en friere gruppe som lettere enn andre kan snu seg rundt og finne måter å redusere inntektsbortfallet på. Men begge disse sammenhengene er relativt svake.⁶ Se tabell 8 i vedlegget.

3.3 Betalingsproblemer

I dette avsnittet ser vi nærmere på sannsynligheten for betalingsproblemer i ulike undergrupper av befolkningen. Vi er spesielt ute etter effekter av korona-relatert inntektsnedgang. Her måles sannsynligheten for betalingsproblemer ved hjelp av en indeks basert på fire indikatorer: (i) husholdenes egenvurdering av sin økonomiske situasjon, (ii) hvorvidt man sliter med å betale for mat og andre nødvendige utgifter, (iii) hvor lett eller vanskelig det er å betale regninger og gjeldsforpliktelser, og (iv) antall misligholdte forpliktelser fra ingen til fem eller mer. Dette er alle

⁶ Effektene blir imidlertid klart signifikante dersom vi slår sammen datasettene for april og juni og dermed øker antall observasjoner. Datasettenes størrelse legger dessverre begrensninger på analyser av undergrupper.

ulike aspekter ved hverdagsøkonomien som er egnet til å fange opp grader av økonomisk press. Et samlet mål som dette gir et bedre bilde enn om vi skulle ha basert analysene på en enkeltstående indikator.

Tabell 3.3 gir en forenklet fremstilling av resultatene. Fortolkningene er basert på effektens retning (fortegn) og effektens størrelse (koeffisientene) og t-verdi. I tabellen nøyer vi oss med å markere fortegn og signifikansnivå. For ytterligere detaljer henviser vi til tabell 9 i vedlegget.

Vi kan først legge merke til at før-situasjonen i februar — altså utgangspunktet for å håndtere krisen — har betydning for evnen til å styre unna betalingsproblemer under korona. Inntektens størrelse er naturligvis avgjørende: jo høyere husholdets inntekt var i utgangspunktet, desto mindre er sannsynligheten for betalingsvansker. Sjansen for å komme i vanskeligheter er, derimot, høyere blant hushold hvor én eller eventuelt begge hovedpersoner har yrkesutdanning. Det samme gjelder dersom husholdets hovedperson(er) var arbeidsløs eller levde på trygd/sosiale stønader (unntatt alderstrygd) i februar. Vi ser også at enheter som ved inngangen til krisen baserte deler eller hele inntekten på usikre arbeidskontrakter har høyere sannsynlighet for å ha betalingsproblemer i juni enn andre.

Effektene av endringer i tilknytningen til arbeidslivet er betydelig. Riktignok er ikke hushold med én eller to permitterte hovedpersoner uten inntektsnedgang mer utsatt enn andre for betalingsproblemer. Dette er som forventet i og med at husholdene typisk er rammet nylig og at situasjonen (foreløpig) ikke har hatt noen betydning for husholdets inntektssituasjon. Derimot ser vi at straks de permittertes husholdsinntekt reduseres øker sannsynligheten for betalingsproblemer. Likevel er det rimelig å peke på at styrkingen av permitteringsordningen ser ut til å skjerme husholdene fra å komme i økonomiske vansker på kort sikt. For sjansen for betalingsproblemer er betydelig høyere blant hushold med hovedpersoner som er/har vært arbeidsløse eller har/har hatt problemer med egen næringsvirksomhet. Som forventet finner vi den største effekten i gruppen arbeidsløse/selvstendige med inntektstap, etterfulgt av arbeidsløse/selvstendige som nå er tilbake på samme inntektsnivå som tidligere (se tabell 9 i vedlegget). Den sistnevnte gruppen domineres langt på vei av folk som har kommet tilbake igjen i jobb i juni etter å ha vært satt på sidelinjen tidligere i koronaperioden. Forklaringen på den høye sannsynligheten for betalingsproblemer er åpenbart at det tar tid å komme på fote igjen etter å ha stått uten inntektsgivende arbeid – selv i korte perioder. Vi skal huske på at inntektstapet kan være betydelig mens det står på — ofte rundt én tredjedel av normal inntekt.

Tabell 3.3 Betalingsproblemer. Hushold. Vektet. Juni 2020. Logistisk regresjon. N=1118. For detaljer, se vedleggets tabell 9. ¹

Variabel	Effekt +/-	Sig
Situasjonen før korona:		
Husholdsinntekt	-	***
Yrkesutdanning	+	*
Arbeidsløs/trygd/stønad i februar	+	***
Usikre arbeidskontrakter ²	+	**
Koronaperioden mars—juni		
Permittert, ikke inntektstap	-	
Permittert m/ inntektstap	+	*
Arb.løs/selvst ikke inntektstap	+	***
Arb.løs/selvst m/ inntektstap	+	***
Inntektstap, ikke koronarelatert	+	
Strategier siste 4 uker		
Lånt til mat/nødvendige utgifter	+	***
Opparbeiding av kredittkortgjeld	+	***
Brukt sparepenger i juni	+	***
Ingen sparepenger i mai	+	***
Husholdstyper:		
Enslige forsørgere	+	*
Par m/barn	+	**

¹ * p<.05. ** p<.01. *** p<.001. t-test.

² Eget firma for fakturering av arbeid/freelance, åpne arbeidskontrakter, arbeid gjennom bemanningsbyråer, arbeid gjennom åpne nettsider, arbeid via leverandør av delingstjenester

Inntektsnedgang i koronaperioden kan selvsagt også skyldes andre forhold enn selve krisen. Denne gruppen skiller seg imidlertid ikke signifikant ut fra andre med hensyn til betalingsproblemer. Dette betyr likevel ikke at de nødvendigvis styrer klar av økonomiske problemer. Det er først når vi kontrollerer for hvorvidt husholdet har lånt penger til mat eller regninger pga. pengemangel siste fire uker at sammenhengen mellom inntektsnedgang og betalingsproblemer faller. Dette indikerer at den økonomiske situasjonen etter inntektsnedgang er ganske kritisk også for de som rammes av andre mekanismer enn koronarelaterte forhold. Analysen i tabell 3.3 viser således at tap av inntekt er en generelt problemutløsende faktor, og at vanskelighetene kan inntreffe relativt raskt.

De neste fire forholdene i tabell 3.3 handler om strategier for å holde seg mer eller mindre flytende økonomisk. Tidshorisonten er her siste måned, altså grovt sagt juni 2020. Framfor alt ser vi at det å låne penger til mat og regninger pga. pengemangel er forbundet med en høyere sannsynlighet for betalingsproblemer. Dette er faktisk den viktigste variabelen i modellen. Her er det all grunn til å fremheve at lånebehovet skyldes pengemangel siste fire uker. Det er også grunn til å peke på at det å låne til nødvendige utgifter i seg selv neppe er bærekraftig i lengden. Det samme resonnementet gjelder for det å bruke kredittkort som kilde til «ekstra» penger. Analysen viser at hushold som bygger opp kredittkortgjeld også har en økt sannsynlighet for betalingsproblemer.

Et alternativ til å låne penger for å dekke et budsjettunderskudd er å bruke oppsparte midler. Vi har tidligere sett at mange har gjort dette de siste fire ukene for å få endene til å møtes. Analysen i tabell 3.3. viser at de som har brukt av sparepengene også har en økt sannsynlighet for betalingsproblemer. Dette gjelder generelt, både for de som er rammet økonomisk av koronakrisen og de som ikke er det. Hvis man imidlertid de fire siste ukene ikke har hatt slike midler å trekke på, er sjansen for mislighold av økonomiske forpliktelser ikke bare statistisk signifikant, men også enda større enn for de som har sparepenger å trekke på.

Til slutt viser analysen i tabell 3.3 at barnefamiliene har en høyere sannsynlighet for betalingsproblemer enn andre husholdstyper — alt annet likt, og uavhengig av om husholdet er rammet av koronakrisen eller ikke. Det å ha hjemmeboende barn er i seg selv en kostnad som øker den økonomiske utsattheten og gjør det vanskeligere å ha full oversikt og kontroll med løpende utgifter og gjeldsforpliktelser. Dette er da også enheter som typisk befinner seg i livsfaser hvor nyetablering og høye lån er sannsynlig. Enslige forsørgere er dessuten en gruppe som er presset på både tid og inntekter siden slike hushold bare har én hovedperson.

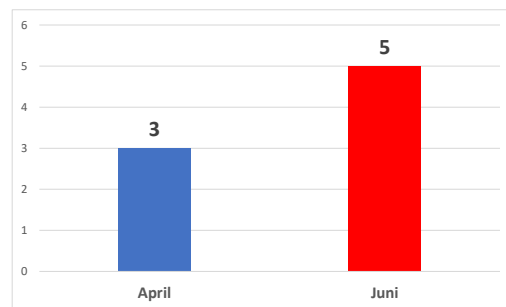
3.4 Kontaktet Nav

Situasjonen som er oppstått i kjølvannet av covid-19 er såpass kritisk for mange hushold at det er grunn til å forvente et økt trykk på den økonomiske rådgivningstjenesten i Nav. Som analysene til nå har vist, er inntektstap en begivenhet som relativt raskt fører folk opp i økonomiske problemer. Det er derfor avgjørende at de som rammes økonomisk av koronakrisen — enten gjennom permitteringer og utsikter til redusert inntekt på sikt, eller i form av arbeidsløshet og tapte næringsinntekter — oppsøker Nav på et så tidlig stadium som mulig. Vi har også sett at en del overlevelsesstrategier er kritiske. Både de som allerede må låne til mat og nødvendige utgifter, og de som bygger opp kredittkortgjeld og trekker på sparepenger og følgelig ikke vil ha den samme bufferen i tiden som kommer, bør vurdere å oppsøke hjelpeapparatet. Jo lengre perioder man

baserer seg på slike strategier istedenfor å oppsøke Nav, desto vanskeligere kan det ofte bli å rette opp den økonomiske situasjonen når man til slutt innser at man trenger hjelp.

Figur 3-3 viser at vi juni-surveyen kan registrere en økning av andelen hushold som har kontaktet økonomiske rådgivere i Nav eller Navs økonomirådstelefon — fra tre til fem prosent. Det skulle totalt innebære i underkant av 120.000 henvendelser fra mars til juni, hvorav rundt 50.000 er kommet i løpet av april, mai og juni. Til sammenligning kan nevnes at saksmengden i 2019 nylig ble beregnet til å ligge rundt 32.000.⁷ En rask sjekk med Nav tyder på at antall henvendelser er økende. Det er likevel grunn til å spørre hvordan respondentene i undersøkelsen har oppfattet surveysspørsmålet. Vi spør riktignok spesifikt om man har tatt kontakt med en økonomisk rådgiver i Nav eller ringt økonomirådstelefonen. Responsen tatt i betraktning kan det imidlertid ikke utelukkes at mange har inkludert henvendelser i forbindelse med permittering og oppsigelser, og ikke bare kontakt med den økonomiske rådgivningstjenesten. Uansett er figur 3-3 en indikasjon på at behovet for kontakt med Nav er økende, og da først og fremst som følge av koronakrisen.

Figur 3-3: Har kontaktet økonomisk rådgiver i Nav eller Navs økonomirådstelefon om nåværende økonomisk situasjon. Hushold. Vektet. Prosent. April og juni 2020. N: 1188 (april) og 1183 (juni).¹

¹ $p < .05$ (chisq)

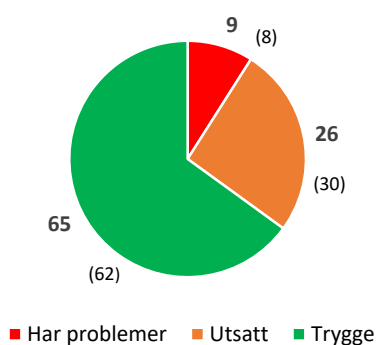
I forlengelsen av dette er det grunn til å peke på at det er et misforhold mellom det som framstår som kan være et antatt behov for økonomisk rådgivning og det faktiske antallet som oppsøker Nav. I neste kapittel skal vi se at ni prosent eller i overkant av 200.000 hushold sliter til dels betydelig økonomisk. Det er selvsagt vanskelig å si hvor mange av dem som faktisk har behov for rådgivning. Men tilstrømmingen til Navs økonomiske rådgivningstjeneste er åpenbart for lav. Samtidig fins det få selvhjelpsverktøy tilgjengelig for dem som ikke ønsker å kontakte Nav. Koronakrisen aktualiserer dermed behovet for revidering av det eksisterende systemet, hvor det ikke bare settes søkelys på problemløsning, men også på utvikling av et mer forebyggende tjenestetilbud.

⁷ Poppe, Christian. 2020. Økonomiske rådgivningssaker i Nav 2019. Oslo: SIFO/OsloMet.

4. Økonomisk trygghet i juni

Når 25 prosent av husholdene er rammet av koronakrisen, og at 15 prosent har mindre inntekter i slutten av juni enn før krisen satte inn, blir spørsmålet hvilke konsekvenser dette har hatt for folks økonomiske trygghet. Som i den første undersøkelsen i april, har vi ved hjelp av et sett med detaljerte spørsmål om økonomiske forhold delt opp den norske befolkningen i tre brede grupper (figur 2-1).⁸ Mens 65 prosent ikke viser noen tegn til økonomiske problemer og har nok sparepenger til å håndtere økonomiske sjokk framover, befinner 26 prosent seg i en utsatt økonomisk situasjon. Nesten én av ti (9 prosent) har markante økonomiske problemer. Dette inkluderer 2 prosent av alle hushold som opplever de mest alvorlige problemsituasjonene. Vi finner ingen regionale forskjeller i disse fordelingene.

Figur 4-1 Økonomisk trygghet. Hushold. Vektet. Juni 2020. Vektet. N=1190

Figur 2-1 viser resultatet fra undersøkelsen i april i parentes. Som vi ser, er det små forskjeller i forhold til juni-målingen. Verken den tendensielle økningen i problemgruppen fra åtte til ni prosent, eller økningen i andelen helt trygge fra 62 prosent til 65 prosent, er statistisk signifikant. Nedgangen i andelen utsatte fra 30 til 26 prosent er imidlertid reell.⁹ Sett under ett gir figur 2-1 et inntrykk av en svak forbedring i husholdenes økonomiske trygghet fra april til juni, slik vi måler det her.

Det er rimelig å knytte resultatet til krisetiltakene som er blitt iverksatt for å dempe konsekvensene av krisen. De har generelt hatt gunstige effekter og åpenbart bremsset omfanget av negative økonomiske konsekvenser for husholdene. Særlig styrkingen av permitteringsordningen og målrettede tiltak overfor utsatte næringer for å hindre arbeidsløshet har vært viktige i så måte. Det har vært helt avgjørende at disse tiltakene har kommet tidlig, og at staten har vist handlekraft på måter som vi ikke tidligere har sett. Hvis vi trekker linjene tilbake til den første store gjeldskrisen på slutten av 1980-tallet og inn på 90-tallet, fikk problemomfanget den gang eskalere nettopp fordi verktøyene manglet. Det tok tid for staten å gjenvinne kontrollen over økonomien og få på plass egnede virkemidler — herunder gjeldsordningsloven og en økonomisk rådgivningstjeneste i kommunene. Slik har det ikke vært denne gangen.

⁸ Inndelingen er basert på en indeks for økonomisk trygghet bestående av sju indikatorer som dekker håndtering av regninger og gjeldsposter, økonomisk beredskap/sparing og egenvurdering av husholdets økonomiske situasjon. Tidshorizonten er siste tre måneder. Indeksen varierer mellom 0 og 100 hvor høye poengskårer indikerer høy grad av økonomisk trygghet. 'Problemgruppen' er hushold som skårer under 50 på denne skalaen. 'Utsatte' hushold har mellom 50 og 80 indekspoeng, mens de 'trygge' skårer over 80 på skalaen. Se også metoderedegjørelsen.

⁹ $p < .05$ (z-test, logistisk regresjon).

Når det er sagt, har tiltakene neppe virket like godt for alle. Koronakrisen er ikke over. Figur 2-1 bærer da heller ikke preg av at vi står overfor et vendepunkt, men snarere at det er snakk om en utflåting av problemomfanget. Mange hushold er fortsatt rammet av permittering og arbeidsløshet, og utsiktene for flere nøkkelnæringer er foruroligende. I datamaterialet ser vi da også noen underliggende prosesser og konturene av langtidseffekter for utsatte grupper.

4.1 De som er i problemgruppen

Problemgruppen kan best karakteriseres som en lavinntektsgruppe. Den typiske husholdsinntekten (medianen) lå rundt 300.000 før koronakrisen rammet (tabell 1). Videre var 20 prosent av husholdene i problemgruppen knyttet til det såkalte prekariatet — hvor altså minst én av hovedpersonene var freelance, tilkallingspersonell, eller jobbet gjennom bemanningsbyråer eller hadde andre usikre arbeidskontrakter. I ni prosent av disse husholdene var dessuten minst én av hovedpersonene arbeidsløse før krisen satte inn (tabell 6). I juni er denne andelen steget til 41 prosent. Og 42 prosent av husholdene i problemgruppen er rammet av permittering (tabell 1).

Etter nedstengingen av Norge medio mars har nesten seks av ti av disse husholdene (59 prosent) mistet en eller flere inntektskilder som følge av permittering, arbeidsløshet eller tapte inntekter fra egen næringsvirksomhet. Nesten halvparten i problemgruppen er blitt påført inntektstap siden mars, 18 prosent med så mye som en tredjedel eller mer. Dessuten har ett av fire hushold ikke bare opplevd inntektstap, men også at inntektssituasjonen har forverret seg gjennom perioden mars—juni. På denne bakgrunn er det ikke overraskende at over halvparten (52 prosent) beskriver den økonomiske situasjonen som svært dårlig eller ganske dårlig. Omtrent like mange (49 prosent) sliter med å betale mat og andre nødvendige utgifter i hverdagen, og nesten én av seks respondenter sier de sover dårlig om natten pga. økonomiske bekymringer. Se tabell 1.

Den økonomiske bæreevnen i juni er da også kritisk. Over halvparten sier de må låne noe eller alt hvis de fikk en uventet regning tilsvarende én månedsinntekt. Når det gjelder den daglige, normale driften av husholdets økonomi, varierer bæreevnen med hvor stor inntektsnedgangen har vært. Der hvor inntekten har falt med en tredjedel eller mer, er det ingen som kan klare seg mer enn tre måneder uten å måtte låne, og 72 prosent kan kun holde hodet over vannet i én måned eller mindre. For hushold med inntektsbortfall under én tredjedel, sier 24 prosent at de kan klare seg lenger enn tre måneder uten å låne, mens over halvparten ikke holder lenger enn én måned. Dette har sammenheng med at beredskapen i problemgruppen målt i termer av sparepenger er lav: i juni har seks av ti ingen slike midler i det hele tatt. Se tabell 2.

Når den økonomiske situasjonen er som den er, må man finne måter å mestre hverdagsøkonomien på. En nærliggende strategi er å bruke sparepenger. I slutten av mai hadde imidlertid nesten fire av ti hushold i problemgruppen (38 prosent) ingen slike midler å trekke på, mens en litt større andel (44 prosent) kunne bruke (og faktisk brukte) sparepenger i juni for å få endene til å møtes. En annen overlevelsesstrategi er å bruke kredittkort, overtrekke bankkontoen eller låne penger på andre måter. Nesten seks av ti hushold (57 prosent) har gjort dette. En tredje strategi er å kontakte kreditorene for å finne en løsning — typisk redusert betaling eller betalingsutsettelse. Denne muligheten har 35 prosent i problemgruppen benyttet seg av, og omtrent to tredjedeler av dem har da også oppnådd avtale om alternative betalingsplaner med én eller flere av fordringshaverne.

Dessuten har 30 prosent i problemgruppen mottatt offentlige stønader, mens 12 prosent venter på svar på søknad om slik støtte. Tre av ti (29 prosent) har kontaktet Navs økonomiske rådgivningstjeneste om sin økonomiske situasjon. Se tabell 3.

Til tross for at det fins strategier som kan holde husholdene flytende selv i vanskelige tider, er det ikke overraskende at svært mange i problemgruppen sliter med gjelds- og betalingsproblemer. For eksempel rapporterer 11 prosent om at de ligger etter husleie/fellesutgifter, mens 38 prosent har betalingsproblemer knyttet til andre regninger. En relativt beskjeden andel (ni prosent) misligholder boliglånet. På den annen side har 31 prosent gjeldsproblemer knyttet til forbrukslån og/eller billån, mens 27 prosent ikke har betalt inn noe — selv ikke minimumsbeløpet — på minst ett kredittkort. Dessuten bygger ¾ av husholdene i problemgruppen opp gjeld på ett eller flere kredittkort. Det vil si at de kun betaler inn minimumsbeløpet eller et beløp som ligger mellom minimum og det de skylder på minst ett slikt kort. I sum registrerer vi at 65 prosent har betalingsproblemer knyttet til minst én regningstype/gjeldsforpliktelse. Den tilsvarende andelen for befolkningen under ett er 11 prosent. Se tabell 4.

4.2 De utsatte

Husholdene i denne gruppen er på langt tryggere grunn enn problemgruppen. Ikke bare var inntektene før krisen satte inn høyere, men det er også vesentlig færre som er rammet av permittering, arbeidsløshet eller tapte inntekter fra egen næring (35 mot 59 prosent). Se tabell 1. Dette har bl.a. sammenheng med at bare 7 prosent av husholdene i denne gruppen var knyttet til prekariatet før krisen satte inn, og at ingen av dem hadde hovedinntekten fra denne delen av arbeidslivet (tabell 6). En relativt beskjeden andel — 10 prosent — har blitt påført et inntektsfall i perioden mars—juni på 1/3 eller mer av inntekten før krisen satte inn, mot 18 prosent i problemgruppen (tabell 2).

Den økonomiske bæreevnen er også langt bedre blant de utsatte enn blant hushold i problemgruppen. Nesten ingen sier at det er et konstant problem å betale regninger eller håndtere gjeldsforpliktelser, mens 60 prosent sier de klarer dette uten vanskelighet. Ikke overraskende er det også mindre omfang av gjelds- og betalingsproblemer i denne gruppen. Andelene som misligholder husleie/fellesutgifter, andre regninger, boliglån, forbrukslån/billån og kredittkort ligger seks prosent eller lavere på disse utgiftspostene (tabell 4). Sammenlignet med problemgruppen er det også en betydelig lavere andel som har hatt behov for å bruke kredittkort, overtrekke kontoen eller låne penger på andre måter for å dekke utgifter til mat og andre løpende regninger — 16 mot 57 prosent. Vi finner en tilsvarende forskjell når det gjelder kontakt med kreditorene for å få til alternative betalingsløsninger — 9 mot 35 prosent. Vi kan legge merke til at nesten alle i utsatt-gruppen som gjorde dette har fått til løsninger med minst en av fordringshaverne (tabell 3).

Slik sett ligger de utsatte husholdene ofte nærmere de som er klassifisert som trygge enn de som er i problemgruppen. Når de likevel er utsatte har det særlig sammenheng med at de ikke har like godt med økonomiske bufre, og dermed også betydelig mindre motstandskraft mot økonomiske sjokk. I mai hadde 16 prosent ingen sparepenger å bruke til å få endene til å møtes i begynnelsen av juni måned, og i løpet av måneden hadde andelen uten sparepenger steget til 26 prosent. De tilsvarende andelene blant de trygge er henholdsvis to og fire prosent (tabell 2 og 3). Lånebehovet i tilfellet en

uventet regning tilsvarende en månedsinntekt er også betydelig: 57 prosent måtte ha lånt noe, og åtte prosent måtte ha lånt hele summen. Sammenlignet med *'de trygge'*, er det bare sju prosent som måtte ha lånt noe, og ingen som måtte ha lånt alt (tabell 2). I sum betyr dette at en uheldig kombinasjon av begivenheter kan føre utsatte hushold inn i problemgruppen på kort og mellomlang sikt. Det kommer vi mer tilbake til i kapittel 5.

I den sammenhengen er det viktig å peke på at selv om omfanget av økonomiske utfordringer er mindre blant de utsatte enn i problemgruppen, er det likevel en viss andel som allerede viser tegn til å slite i økonomisk motbakke. For eksempel har til sammen 16 prosent betalingsproblemer knyttet til én eller flere regninger/gjeldsforpliktelser. Videre bygger 40 prosent av de utsatte husholdene opp kredittkortgjeld (tabell 4). Dessuten er 16 prosent av dem rammet av koronakrisen i egenskap av å være freelance/selvstendig næringsdrivende uten å være kvalifisert for noen av støtteordningene (tabell 3).

4.3 Utviklingen i forhold til april-målingen¹⁰

I forhold til den første målingen i april er det særlig fire utviklingstrekk som må fremheves. Den første er en positiv trend: andelen utsatte hushold er gått ned fra 30 prosent til 26 prosent. Dette betyr også at antall hushold som står i særlig fare for å bli en del av problemgruppen i månedene framover er lavere.

På den annen side er andelen problemhushold omtrent like stor som den var i mars. Dette tyder på at noen grupper er i ferd med å bli sittende fast i økonomiske problemer som det kan ta lang tid å komme ut av. Vi ser da også problemgruppen i juni er i en generelt dårligere økonomisk situasjon. Det er nå flere som sier at det er et konstant problem å betale regninger og overholde låneforpliktelser (41 mot 32 prosent i henholdsvis juni og april).

For det tredje registrerer vi nå en tydelig økning i andelen som misligholder forbrukslån/billån i problemgruppen: opp fra 23 prosent i april til 31 prosent i juni. Resultatet er et klart uttrykk for at hushold i problemgruppen sliter økonomisk, hvor to hovedmekanismer kan ligge bak. Den ene er at forbrukslån/billån blir en salderingspost for å frigjøre penger til nødvendige utgifter som mat, boutgifter og transport. Den andre mekanismen handler om at enkelte antakelig tar opp nye forbrukslån for å håndtere det som oppfattes som en midlertidig problemtilstand, noe som kan føre til ytterligere vanskeligheter i neste omgang.

Den fjerde tendensen vi skal løfte fram er at mange hushold har tæret på sine økonomiske bufre i perioden mars—juni, og at en del nå er i ferd med å gå tom for sparepenger. I befolkningen sett under ett har 15 prosent av husholdene ingen sparepenger i juni, mens ytterligere 12 prosent sier de har mindre enn én februar-månedsinntekt i oppsparte midler. Nesten ingen av disse husholdene er klassifisert som trygge. I problemgruppen står nå seks av ti helt uten sparepenger i juni, mot fire av ti i mai. Også blant de utsatte husholdene har andelen uten sparepenger økt: fra 16 prosent i mai til 26

¹⁰ De som sammenligner resultatene i denne rapporten med den første rapporten (SIFO-rapport 5/2020) vil kunne finne mange forskjeller mellom måletidspunktene som vi ikke nevner her. Det har sammenheng med at antall observasjoner både i april-målingen og juni-surveyen er relativt lavt. Det fører til at selv store forskjeller i undergrupper ofte ikke blir statistisk signifikante til tross for at de framstår som substansielt plausible.

prosent i juni. Se tabell 2 og 3. Vi ser at dette er endringer som slår inn på relativt kort tid. Dette vil selvsagt også ha betydning for mulighetene til å mestre situasjonen i tiden framover, noe vi kommer tilbake til senere i rapporten.

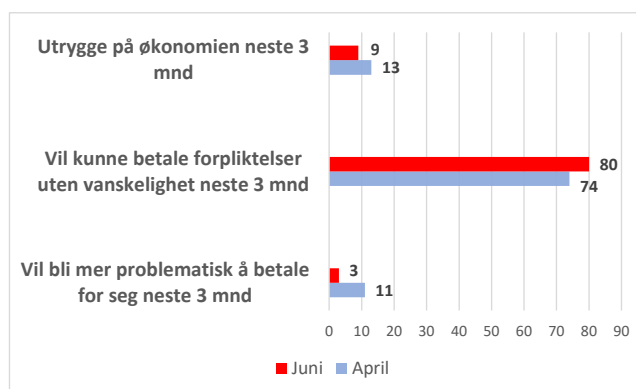
5. Økonomisk trygghet neste tre måneder

Koronatider er utrygge tider. I alt ni prosent av husholdene oppgir at de er utrygge på den økonomiske situasjonen de neste tre månedene. Innenfor samme tidshorisont er det til sammen 20 prosent av husholdene som mener det vil bli et konstant problem (tre prosent) eller vanskelig fra tid til annen (17 prosent) å betale regninger og renter og avdrag på lån. På en beslektet indikator er det tre prosent hevder det vil bli (enda) vanskeligere enn i dag å håndtere regninger og gjeldsforpliktelser i månedene som kommer. En vel så alvorlig indikator på utrygghet er vurderinger rundt mulighetene for å bli permittert, arbeidsløs eller tape inntekter fra egen næringsvirksomhet neste tre måneder. Rundt 11 prosent av husholdene mener dette er sannsynlig. Dette er særlig yngre personer, selvstendig næringsdrivende og folk med usikre arbeidskontrakter (dvs. de som før krisen jobbet som freelance, hadde åpne eller midlertidige arbeidskontrakter, eller jobbet gjennom bemanningsbyråer, åpne nettsider eller via leverandører av delingstjenester). Alle disse bekymringene for fremtiden er mest utbredt i problemgruppen, med unntak av utsiktene for at det kan bli vanskeligere å betale regninger og lån. Her er andelen størst blant de 'usikre'. Se tabell 5 i vedlegget.

Sammenlignet med det første måletidspunktet i april er det noen viktige endringer i husholdenes vurderinger av fremtidsutsikter. F.eks. ser vi i figur 5-1 at det en statistisk signifikant nedgang i andelen som er utrygge på husholdets økonomiske situasjon de neste tre månedene — ned fra 13 prosent i april til 9 prosent i juni. Dette har mest sannsynlig sammenheng med den gradvise tilbakevendingen til normale tilstander i mai og juni, at sommeren står for døren og det faktum at flere er kommet tilbake i jobb. Det kan også være en indikasjon på økt tillit til at staten tar ansvar i en vanskelig tid.

Underlagsmaterialet viser at andelen trygge og helt trygge øker både i problemgruppen og blant de utsatte. Tilsvarende viser figur 5-1 at det er en økt andel som mener at det å betale regninger og overholde gjeldsforpliktelser i de neste tre månedene vil skje uten vanskelighet — fra 74 til 80 prosent. Vi kan m.a.o. registrere en liten bedring også når det gjelder forventet betalingsevne på kort sikt.

Figur 5-1 Fremtidsutsikter neste tre måneder. Hushold. Vektet. April og juni. Prosent. N=2383. ¹

¹ p<.001 (utrygge & mer problematisk), p<.01 (uten vanskelighet)

I tråd med dette synker andelen på en beslektet indikator som mener det vil bli (enda) mer problematisk å betale regninger/gjeldsforpliktelser — fra 11 prosent i april til 3 prosent i juni. Dette slår inn på alle nivåer av økonomisk trygghet; både i problemgruppen, de utsatte og de helt trygge. Dette har antakelig først og fremst sammenheng med at optimismen er i ferd med å vende tilbake. Men det kan også tenkes en annen fortolkning. Sjøkket som kom med koronakrisen i mars/april har tross alt skapt en vedvarende forverret økonomisk situasjon for mange. På det tidspunktet var også usikkerheten knyttet til hvordan det vil gå i tiden framover stor. I juni har dette blitt mer avklart. I en

slik kontekst vil sannsynligvis mange av de som fortsatt sliter tenke at det neppe kan bli verre enn det allerede er.

5.1 Sannsynlighet for økonomisk trygghet neste tre måneder

På samme måte som for økonomisk trygghet, har vi ved hjelp av et sett med detaljerte spørsmål om økonomiske forhold laget en trygghetsindeks for de neste tre månedene.¹¹ Høye verdier på denne variabelen betyr at sannsynligheten for gode framtidsutsikter er høy. Underlags materialet viser at det er en signifikant økning i gjennomsnittlig skåre fra april til juni, noe som reflekterer resultatene fra den bivariate analysen ovenfor.

For å få et bilde av hvilke grupper som er trygge og mindre trygge, har vi gjort en regresjonsanalyse med trygghetsindeksen som avhengig variabel. En forenklet framstilling av resultatene er gitt i tabell 5.1. For detaljer, se tabell 10 i vedlegget. Det første vi kan legge merke til er den økonomiske tryggheten de neste tre månedene øker med inntekt og alder. Selv om krisen også har rammet hushold med høye inntekter, er det liten tvil om at de som hadde høye inntekter i februar også har større grad av økonomisk trygghet utover sommeren og høsten. Dette skyldes trolig dels at høyinntektsgruppene i større grad enn andre har styrt klar av krisen, og dels at dersom de ble rammet også har hatt mer å stå imot med. Når det gjelder alder er nok erfaringen blant de yngre at de er mer utsatte, mens eldre ofte sitter i tryggere stillinger. Dessuten er pensjonistene ikke berørt økonomisk av krisen.

De øvrige variablene i modellen påvirker fremtidig trygghet negativt. Vi ser at det å være rammet av koronakrisen klart reduserer tryggheten i de neste tre månedene. Dette gjelder riktignok ikke hushold med permitterte hovedpersoner uten inntektstap. Men særlig arbeidsløse/næringsdrivende etterfulgt av permitterte, begge med inntektstap, skårer lavt på indeksen for fremtidig trygghet. Arbeidsløse/næringsdrivende som er kommet tilbake på samme inntektsnivå de hadde før krisen skårer også lavt. Dette kan bl.a. ha sammenheng med at

Tabell 5.1 Økonomisk trygghet neste tre måneder. Hushold. Vektet. Juni 2020. OLS. N=1118. For detaljer, se vedleggets tabell 10.¹

Variabel	Effekt +/-	Sig
Situasjonen før korona:		
Husholdsinntekt	+	***
Alder	+	***
Yrkesutdanning	-	
Arbeidsløs/trygd/stønad i februar	-	***
Privat sektor	-	**
Koronaperioden mars—juni:		
Permittert, ikke inntektstap	-	
Permittert m/ inntektstap	-	**
Arb.løs/selvst ikke inntektstap	-	***
Arb.løs/selvst m/ inntektstap	-	***
Inntektstap, ikke koronarelatert	-	
Strategier siste 4 uker		
Ingen sparepenger å bruke	-	***
Lånt til mat/nødvendige utgifter	-	***
Brukt sparepenger	-	***
Opparbeiding av kredittkortgjeld	-	***

¹ * p<.05. ** p<.01. *** p<.001. t-test.

¹¹ I indeksen for trygghet i fremtiden inngår to av variablene i figur 5-1: grad av trygghet for husholdsøkonomien neste tre måneder, og grad av vanskelighet med å håndtere regninger og låneforpliktelser neste tre måneder. I tillegg inngår tre andre variable: vurdering av sannsynligheten for å bli permittert, oppsagt eller miste inntekter fra egen næring neste tre måneder, hvor lenge man kan holde seg flytende uten å låne penger hvis inntekten faller med én tredjedel, og mengden sparepenger man har til rådighet i juni. Alle disse variablene har vært kommentert i bivariate analyser gjennom rapporten.

de selvstendige har mye usikkerhet knyttet til bærekraften i firmaene de driver. Mange har kanskje bare klart seg akkurat til nå. Også de som har blitt oppsagt og senere kommet tilbake i jobb igjen kan oppleve stor usikkerhet i forhold til bransjen de jobber i.

Videre ser vi at enkelte overlevelsesstrategier siste fire uker er forbundet med lavere fremtidig økonomisk trygghet. Av særlig betydning er det å ikke ha, eventuelt ha brukt opp det man hadde av sparepenger, og dermed stå uten noen økonomisk buffer de neste tre månedene. Dette er den viktigste variabelen i modellen. En annen, nesten like viktig variabel, er om man har måttet låne penger til mat og andre nødvendige utgifter i juni. Det lover ikke godt for de neste tre månedene. Det samme gjelder om man har måttet tære på sparepengene for å få endene til å møtes. Til slutt ser vi at de som bygger opp kredittkortgjeld også har dårligere skåre på trygghetsindeksen.¹²

Analysen viser også at dersom man var arbeidsløs eller levde på en eller annen trygd/sosial stønad (unntatt alderstrygd) før krisen satte inn, er sannsynligheten for å skåre høyt på indeksen for framtidig økonomisk trygghet mindre enn for andre. Det samme gjelder dersom man før krisen jobbet i privat sektor. Derimot har verken utdanning eller det at man har opplevd inntektsnedgang i perioden april—juni noen statistisk signifikant effekt på trygghetsnivået.

¹² Vi resonnerer her med utgangspunkt i koeffisientenes størrelse og tilhørende t-verdier. Se tabell 10 i vedlegget for detaljert informasjon.

Om korona-surveyene

På oppdrag fra SIFO har Kantar Norsk Gallup gjennomført to surveyer som måler økonomiske konsekvenser av koronakrisen for hushold. Den første gikk i felt i perioden 1—6 april, den andre 18-29 juni 2020. Surveyen ble gjennomført online. Populasjonsgrunnlaget er Norsk Gallups aksesspanel. Panelet er et forhåndsrekruttert utvalg av personer over 15 år som er villige til å delta undersøkelser. Deltagerne er rekrutterte tilfeldig gjennom andre telefon- (fast- og mobil) og postale undersøkelser, og utgjør et aktivt panel. Panelets størrelse tilsier at det er mulig å trekke representative utvalg. Populasjonen er forhåndsstratifisert etter alder, kjønn og bosted, og respondentene er trukket tilfeldig innenfor strataene. De to utvalgene består av henholdsvis 1193 (april) og 1190 (juni) observasjoner.

Analysegrunnlaget er personer som har ansvar for husholdets økonomi. Respondenter under 30 år som bor hjemme hos sine foreldre er tatt ut av analysene. Det samme gjelder de som kun har ansvar for egen økonomi og som dermed ikke er involvert i husholdets økonomiske beslutninger. Samtlige respondenter uttaler seg på vegne av sitt hushold om husholdets økonomiske situasjon. Dette har også konsekvenser for grupperingen på enkelte nøkkelvariabler. F.eks. kartlegger vi hvorvidt husholdets hovedpersoner er rammet av koronakrisen gjennom permittering, arbeidsløshet og/eller redusert/tapt næringsvirksomhet. Her er mange svarkombinasjoner mulig. IP kan f.eks. først bli permittert og deretter arbeidsløs, og følgelig registrere husholdet som rammet på begge disse måtene. Hushold med to hovedpersoner kan enten ha gått klar av krisen, eller være rammet gjennom én eller begge hovedpersoner på én eller flere måter. Det betyr at enkelte husholdstyper kan ha en større sjanse for å bli definert inn i en av problemgruppene, enn om vi hadde målt effektene av krisen på individnivå.

Analysene er dels basert på indeksvariabler basert på skårer fra prinsippal-faktoranalyser. Dette gjelder f.eks. inndelingen av befolkningen i tre trygghets kategorier. Utgangspunktet er en indeks basert på sju indikatorer som dekker ulike aspekter ved håndteringen av regninger og gjeldsposter, økonomisk beredskap/sparing og egenvurdering av husholdets økonomiske situasjon. Tidshorisonten er siste tre måneder. Indeksen varierer mellom 0 og 100 hvor høye poengskårer indikerer høy grad av økonomisk trygghet. *'Problemgruppen'* er hushold som skårer under 50 på denne skalaen. *'Utsatte'* hushold ligger mellom 50 og 80 indekspoeng, mens de *'trygge'* skårer over 80 på skalaen. Tilsvarende fremgangsmåte ligger til grunn for indeksen for forventet økonomisk trygghet i framtiden. Her er antall indikatorer fem og tidshorisonten de neste tre månedene. Detaljer om metoden som ligger til grunn er redegjort for i SIFO-rapport 3-2017 (Kempson, Finney og Poppe).

Til slutt er det grunn til å peke på at de to utvalgene er relativt små. En konsekvens av dette er at selv om resultatene av analysene i april og juni ofte er direkte sammenlignbare, er selv relativt markante og substansielt plausible forskjeller mellom undergrupper ofte ikke statistisk signifikante. En framtidig dybde-analyse av koronakrisens økonomiske konsekvenser for husholdene må baseres på et vesentlig større utvalg og mer omfattende data enn de vi har hatt til rådighet i disse rundene.

Vedlegg. Tabeller

Tabell 1 Nåværende økonomisk situasjon og effekter av korona-krisen på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent (hvis ikke annet er oppgitt). Vektet. Norge, juni 2020. ¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold. Juni	9	26	65	100
Prosent hushold. April	8	30	62	100
Inntekt før krisen				
Median årlig husholdsinntekt før skatt (Kr)	300.000	700.000	900.000	700.000
Tap av inntektskilder pga. korona				
Minst én i husholdet er blitt permittert (corona1)	42	25	12	18
Minst én i husholdet er blitt oppsagt/arbeidsledig (corona2)	41	17	4	11
Minst én i husholdet har mistet inntekt fra egen næringsvirksomhet (corona3)	32	13	4	9
Minst én i husholdet mistet inntektskilde pga. korona-krisen (corona_impact)	59	35	16	25
Tap av inntekt siden februar 2020				
Redusert inntekt, men med mindre enn én tredjedel (c17)	28	16	9	12
Redusert inntekt med én tredjedel eller mer (one_third)	18	10	2	6
Redusert inntekt, påfølgende forverring (inc_worse_pop)	25	11	5	8
Vurdering av nåværende økonomisk situasjon (juni 2020)				
Den nåværende situasjonen er dårlig (a2) ²	52	9	0	6
Husholdet sliter med å betale mat og andre nødvendige utgifter (b3) ³	49	3	0	5
Sover dårlig om natten pga. økonomiske bekymringer (bekymret) ³	57	16	7	14

¹ Alle resultater p<.001 (chisq og t-tester/multinomisk regresjon: inntekt). N=1190, unntatt inntekt (1138), corona1 (1185), corona2 (1176), corona3 (1175), impact (1161), inc_worse_pop (1181), bekymret (1186).² Svært dårlig + ganske dårlig ³ Passer ganske godt + passer svært godt.

Tabell 2 Nåværende økonomisk bæreevne på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2020.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold	9	26	65	100
NÅVÆRENDE EVNE TIL Å BETALE REGNINGER/GJELDSFORPLIKTELSE (JUNI 2020) (b18)				
Et konstant problem	41	1	0	4
Vanskelig fra tid til annen	56	38	1	15
Uten vanskelighet	3	60	99	81
Hvor mye av en uventet regning kan dekkes uten å måtte låne (c3)²				
Ingenting	47	8	0	6
Noe	50	57	7	24
Alt	3	35	93	70
Økonomisk bæreevne på ulike nivåer av inntektsendring				
INNTekten har økt, vært stabil eller falt med mindre enn én tredjedel (c17)	82	90	98	94
Kan ikke klare oss uten å måtte låne (c5a)	35	4	0	4
Kan klare oss i inntil 1 mnd. uten å måtte låne (c5a)	21	12	0	4
Kan klare oss mellom 1 og 3 mnd. uten å måtte låne (c5a)	20	32	4	11
Kan klare oss lenger enn 3 mnd. uten å måtte låne (c5a)	24	52	96	81
INNTekten har falt med én tredjedel eller mer (c17)	18	10	2	6
Kan ikke klare oss uten å måtte låne (5b)	28	0	0	8
Kan klare oss i inntil 1 mnd. uten å måtte låne (5b)	44	0	0	12
Kan klare oss mellom 1 og 3 mnd. uten å måtte låne (c5b)	28	18	0	15
Kan klare oss lenger enn 3 mnd. uten å måtte låne (c5b)	0	82	100	65
Sparepenger idag (c10)				
Ingen sparepenger	59	26	4	15
Har sparepenger (én månedsinntekt eller mindre i februar)	19	32	4	12
Har sparepenger (mer enn én månedsinntekt i februar)	22	42	92	73

¹ Alle resultater p<.001 (chisq). N=1190 unntatt c5a (986), c5b (47). ² Def. uventet regning: utgift tilsvarende en månedsinntekt.

Tabell 3 Mestringsstrategier for å få endene til å møtes på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2020.¹ N=1190.²

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold	9	26	65	100
Bruk av sparepenger for å få endene til å møtes siste 4 uker (c10_1)				
Hadde ikke sparepenger å bruke	38	16	2	9
Har brukt sparepenger siste 4 uker for å få endene til å møtes	44	29	8	17
Har sparepenger, men har ikke brukt noen av dem	18	55	90	74
Bruk av kreditt for å få endene til å møtes siste 4 uker (b10)				
Har brukt kredittkort/overtrukket kto/lånt penger til mat og andre utgifter	57	16	2	10
Har tatt kontakt med kreditor ang. ny betalingsplan pga. presset økonomi				
HAR KONTAKTET MINST ÉN KREDITOR (con1)	35	9	0	5
Resultat 1: Fått betalingsplan med minst én kreditor (con11)	72	94	0	80
Resultat 2: Venter på svar fra minst én kreditor (con12)	49	35	0	43
Resultat 3: Fått avslag fra minst én kreditor (con13)	54	43	0	49
Har kontaktet rådgiver i Nav eller Navs økonomirådtelefon (con2)	29	6	1	5
Stønader				
Har mottatt stønad (stonad)	30	18	8	12
Venter på stønad (stonad_venter)	12	5	3	4
Selvstendig, rammet av korona-krisen, Ikke kval. for stønad (stonad_ikke)	13	15	17	45
Bankene vil sikkert hjelpe hvis jeg kommer i en vanskelig situasjon (tillit)³				
Uenig: banken vil ikke hjelpe	44	21	15	20
Verken/eller	40	42	40	40
Enig: banken vil hjelpe	16	37	45	40

¹ Alle resultater p<.001 (chisq) unntatt con11 (p<.05), con12 & con13 (NS), stoned_venter (p<.01). ² N=1190 unntatt b10 (1175), con11, con12, con13 (59), con 2 (1183), stonad_ikke (107). ³ N=1180. ⁴ N=58. N=1188. ³ Helt uenig + ganske uenig, verken/eller, ganske enig + helt enig.

Tabell 4 Betjeningsevne og betalingsvansker på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent (hvis ikke annet er oppgitt). Vektet. Norge, juni 2020.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold	9	26	65	100
Endringer i jobb-tilknytning i koronaperioden (mobility)				
Ikke rammet	42	67	84	76
Alle hovedpersoner tilbake i jobb/næring	6	9	6	7
Bare en av hovedpersonene tilbake i jobb/næring	33	15	6	11
Ingen av hovedpersonene tilbake i jobb/næring	19	9	5	7
Gjelds- og betalingsproblemer				
Betalingsproblemer: husleie/fellesutgifter (betprob_rent)	11	1	0	1
Betalingsproblemer: regninger (unntatt husleie) (betprob_bill_3)	38	3	0	4
Gjeldsproblemer: boliglån (gprob_mortgage)	9	6	1	3
Gjeldsproblemer: forbrukslån/billån (gprob_cons_loan)	31	4	0	4
Gjeldsproblemer: kredittkort (paid_nothing_cards)	27	3	0	3
Skyldig beløp på kredittkort ikke redusert (c_chall_not_reduced) ⁴	66	25	8	17
Skyldig beløp på kredittkort redusert noe, men ikke alle kort (c_chall_reduced) ⁵	47	30	8	17
Bygger opp skyldig beløp på minst ett kredittkort	74	40	13	26
Bet.problemer knyttet til minst én regningstype/låneforpliktelse (betprob_all)	65	16	1	11

¹ Alle resultater p<.001 (chisq). N=1190 unntatt c_chall_reduced (1148) og mobility (1184).

Tabell 5 Framtidsutsikter på ulike nivåer av økonomisk trygghet. Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2020. N=1190.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold	9	26	65	100
Utrygge på husholdets økonomiske situasjon neste 3 mnd. (a3) ²	50	12	2	9
Evne til å betale regninger og gjeldsforpliktelser neste 3 mnd (b18_1)				
Det vil bli et konstant problem	31	1	0	3
Vil bli vanskelig fra tid til annen	67	37	2	17
Uten vanskeligheter	2	62	98	80
Sanns. for permittering, ledighet eller tapt næringsinnt. neste 3 mnd (future)				
Sannsynlig	35	14	6	11
Usikker	14	7	1	4
Ikke sannsynlig	51	78	93	85
Sannsynlighet for betalingsvansker neste 3 mnd				
Vanskeligere å betale regninger og gjeldsforpliktelser neste 3 mnd. (more_diff)	3	7	1	3
Kan komme i kategorien 'HAR PROBLEMER' neste 3 mnd. (fut4_fwbs curr3_fwbs)	—	19	0	5

¹ Alle resultater p<.001 (chisq). ² Svært utrygg + ganske utrygg.

Tabell 6 Demografi etter ulike nivåer av økonomisk trygghet Hushold. Prosent. Vektet. Norge, juni 2020. N=1138.¹

	Har problemer	Er utsatt	Er trygg	Alle
Prosent hushold	9	26	65	100
Region				
Oslo (r_oslo)	29	23	25	25
Østlandet utenom Oslo (r_east)	36	25	26	27
Sørlandet/Vestlandet (r_southwest)	19	31	32	30
Midt-/Nord-Norge (r_midnorth)	16	21	17	18
Familietyper				
Enslig (fam_typ6)	33	26	21	23
Enslig forsørger (fam_typ4)	14	8	3	5
Par (fam_typ5)	15	30	43	37
Par m/barn (fam_typ3)	27	28	28	28
Andre familietyper (bor med foreldre, i kollektiv, annet) (fam_typ7)	11	8	6	7
Median alder	40	44	54	—
Arbeidsmarked-tilknytning (før krisen)				
Jobber heltid (wrk_full)	32	45	52	49
Jobber deltid (wrk_part)	7	9	7	8
Selvstendig næringsdrivende (wrk_self)	2	6	3	4
Pensjonist (wrk_ret)	9	14	23	19
Arbeidsløs (wrk_unempl)	9	4	2	3
Andre trygder (wrk_soc)	18	11	7	9
Sektor (før krisen)				
Offentlig (sektor_off)	5	17	23	20
Privat (sektor_priv)	29	37	35	35
Arbeidsinntekter fra delingsøkonomien (gig_dum)	20	7	4	6
All inntekt fra delingsøkonomien (insecure2_3)	4	0	1	1
Bi-inntekt fra delingsøkonomien (insecure2_2)	11	4	2	3

¹ Alle resultater p<.001 (chisq og t-tester/multinomisk regresjon: alder), unntatt: par m/barn (NS), deltid (NS), jobber deltid (NS), selvstendig næringsdrivende (p<.05), privat sektor (NS), region (NS).

Variabelnavn for tabell 7—10

Navn	Variabel	Navn	Variabel
House_innt	Husholdsinntekt	Covid2	Permittert, ikke inntektstap
age	Alder	Covid3	Arb.løs/selvst ikke inntektstap
		Covid4	Permittert m/ inntektstap
gig_dum	Usikre arb.kontrakter	Covid5	Arb.løs/selvst m/ inntektstap
benefit	Arbeidsløs/trygd/stønad i februar	Covid6	Inntektstap, ikke koronarelatert
sektor_priv	Privat sektor		
sektor_off	Offentlig sektor	No_savings	Ingen sparepenger å bruke
utd_grunn	Grunnskolen	b10	Lånt til mat/nødvendige utgifter
utd_yrk	Yrkesutdanning	used_savings	Brukt sparepenger
utd_fag	Fagutdanning	Credit_build	Opparbeiding av kredittkortgjeld
utd_vid	Videregående		

Tabell 7. Kjennetegn ved de som er rammet av inntektsnedgang pga. korona. Logistisk regresjon. Hushold. Juni 2020. Vektet.

```
. logit impact2 age house_innt gig_dum wrk_self utd_grunn utd_vid utd_yrk utd_fag sektor_
> eight=vekt_f2]
```

```
Iteration 0: log likelihood = -485.70327
Iteration 1: log likelihood = -430.17148
Iteration 2: log likelihood = -419.51341
Iteration 3: log likelihood = -419.34084
Iteration 4: log likelihood = -419.34068
Iteration 5: log likelihood = -419.34068
```

```
Logistic regression                Number of obs   =    1,138
                                   LR chi2(9)         =    132.73
                                   Prob > chi2        =    0.0000
Log likelihood = -419.34068        Pseudo R2      =    0.1366
```

impact2	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
age	-.0454173	.0065983	-6.88	0.000	-.0583497	-.0324848
house_innt	-.0023455	.0510421	-0.05	0.963	-.1023861	.0976951
gig_dum	1.336634	.2821587	4.74	0.000	.7836134	1.889655
wrk_self	1.488028	.3555565	4.19	0.000	.7911495	2.184906
utd_grunn	.5483607	.4084935	1.34	0.179	-.2522718	1.348993
utd_vid	.3275661	.2628462	1.25	0.213	-.187603	.8427353
utd_yrk	.2809457	.2446574	1.15	0.251	-.198574	.7604653
utd_fag	.5951032	.2689055	2.21	0.027	.0680581	1.122148
sektor_priv	.6836651	.1860364	3.67	0.000	.3190405	1.04829
_cons	-.3891659	.3455095	-1.13	0.260	-1.066352	.2880202

Tabell 8 Sannsynlighet for inntektstap på 1/3 eller mer pga. korona. Logistisk regresjon. Hushold. April og juni 2020. Vektet.

```
. logit one_third age gigwork covid4 covid5 if filter_2==1 & a1==1 & wave==2 [iweight=vekt_f2]
```

```
Iteration 0: log likelihood = -256.1447
Iteration 1: log likelihood = -171.63993
Iteration 2: log likelihood = -143.03284
Iteration 3: log likelihood = -139.54477
Iteration 4: log likelihood = -139.42002
Iteration 5: log likelihood = -139.41942
Iteration 6: log likelihood = -139.41942
```

```
Logistic regression                Number of obs   =    1,190
                                   LR chi2(4)         =    233.45
                                   Prob > chi2        =    0.0000
Log likelihood = -139.41942        Pseudo R2      =    0.4557
```

one_third	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
age	-.0209132	.0107006	-1.95	0.051	-.041886	.0000595
gigwork	-1.127946	.4903985	-2.30	0.021	-2.089109	-.1667824
covid4	4.216163	.532967	7.91	0.000	3.171567	5.260759
covid5	4.909178	.5090128	9.64	0.000	3.911531	5.906825
_cons	-4.286336	.6695678	-6.40	0.000	-5.598665	-2.974007

Tabell 9 Betalingsproblemer. OLS. Vektet. Avhengig variabel er en indeks som varierer fra 0—100. Hushold. Juni 2020. Vektet. Høye verdier på avhengig variabel betyr at man har lav sannsynlighet for betalingsproblemer.

```
. reg current_payprob house_innt utd_yrk benefit gig_dum covid2 covid4 covid3 covid5 covi
> o_savings_to_use fam_typ4 fam_typ5 if filter_2==1 & a1==1 & wave==2 [iweight=vel
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	1,118
Model	195791.592	15	13052.7728	F(15, 1102)	=	85.60
Residual	168102.55	1,102	152.543149	Prob > F	=	0.0000
				R-squared	=	0.5380
				Adj R-squared	=	0.5319
Total	363894.142	1,117	325.778104	Root MSE	=	12.348

current_payprob	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
house_innt	2.04892	.2110138	9.71	0.000	1.634885	2.462954
utd_yrk	-1.894427	.8966937	-2.11	0.035	-3.653847	-.1350071
benefit	-3.5413	1.167547	-3.03	0.002	-5.832167	-1.250433
gig_dum	-5.312458	1.714699	-3.10	0.002	-8.676902	-1.948014
covid2	.447357	1.963912	0.23	0.820	-3.406072	4.300786
covid4	-3.11762	1.581679	-1.97	0.049	-6.221063	-.0141783
covid3	-11.05537	1.696437	-6.52	0.000	-14.38398	-7.726754
covid5	-13.27616	1.433863	-9.26	0.000	-16.08957	-10.46275
covid6	-3.836205	2.295522	-1.67	0.095	-8.340292	.6678831
b10	-16.52046	1.437808	-11.49	0.000	-19.34161	-13.69931
credit_build	-5.610669	.9413143	-5.96	0.000	-7.457639	-3.763698
used_savings	-7.250412	1.121273	-6.47	0.000	-9.450484	-5.050341
no_savings_to_use	-12.3371	1.417447	-8.70	0.000	-15.1183	-9.555901
fam_typ4	-4.422457	1.791334	-2.47	0.014	-7.937267	-.9076459
fam_typ5	2.474109	.7858511	3.15	0.002	.9321754	4.016042
_cons	85.82265	1.161355	73.90	0.000	83.54394	88.10137

Tabell 10 Økonomisk trygghet neste tre måneder. Vektet. Avhengig variabel er en indeks som varierer fra 0—100. Hushold. Juni 2020. Vektet. Høye verdier på avhengig variabel betyr at man er trygg på økonomien neste tre måneder.

```
. reg fut4_fwbs house_innt age utd_yrk benefit sektor_priv covid2 covid3 covid4 covid5 covi
> vings credit_build if filter_2==1 & a1==1 & wave==2 [iweight=vekt_f2]
```

Source	SS	df	MS	Number of obs	=	1,118
Model	230612.642	14	16472.3315	F(14, 1103)	=	82.66
Residual	219902.052	1,103	199.367227	Prob > F	=	0.0000
				R-squared	=	0.5119
				Adj R-squared	=	0.5059
Total	450514.693	1,117	403.325598	Root MSE	=	14.117

fut4_fwbs	Coef.	Std. Err.	t	P> t	[95% Conf. Interval]	
house_innt	2.211419	.2456419	9.00	0.000	1.729441	2.693397
age	.1585266	.0271212	5.85	0.000	.1053117	.2117415
utd_yrk	-1.753544	1.030899	-1.70	0.089	-3.776287	.2692001
benefit	-5.859497	1.36137	-4.30	0.000	-8.530664	-3.18833
sektor_priv	-2.83717	.9684284	-2.93	0.003	-4.73734	-.9370001
covid2	-3.808827	2.258488	-1.69	0.092	-8.240244	.6225897
covid3	-9.922468	1.90062	-5.22	0.000	-13.65171	-6.193229
covid4	-5.706023	1.842294	-3.10	0.002	-9.32082	-2.091227
covid5	-12.95073	1.617589	-8.01	0.000	-16.12463	-9.776835
covid6	-2.365471	2.617526	-0.90	0.366	-7.501363	2.770422
no_savings_to_use	-18.73018	1.617245	-11.58	0.000	-21.9034	-15.55696
b10	-12.02335	1.627086	-7.39	0.000	-15.21588	-8.830812
used_savings	-12.37003	1.276248	-9.69	0.000	-14.87418	-9.865878
credit_build	-6.44795	1.077356	-5.98	0.000	-8.561848	-4.334052
_cons	69.00137	1.872798	36.84	0.000	65.32672	72.67602

Forbruksforskningsinstituttet SIFO ved OsloMet – storbyuniversitetet har et spesielt ansvar for å bidra til kunnskapsgrunnlaget for forbrukerpolitikken i Norge og skal utvikle ny kunnskap om forbruk, forbrukerpolitikk og forbrukernes stilling og rolle i samfunnet.

SIFOs kjerneområder er:

- Bærekraftig forbruk
- Digital hverdag
- Mat og klær
- Markedsbasert velferd